

POEZIA SIMBOLISTĂ ȘI DECADENTĂ ROMÂNEASCĂ

Prefață, selecție a textelor, note biobibliografice,
concepte operaționale și bibliografie
de **Adrian Ciubotaru**

Biblioteca CIP a Camerei Naționale a Cărții
Poezia simbolistă și decadentă românească, pref. selecție și bibliografie
biobibliografice, de Adrian Ciubotaru - CIP 2014
2014 (Tipografia Centrală) - 178 p. - (Câmpul de lectură)

ISBN 978-973-67-921-3
15811381-1-82

Reveria

© Proiect, selecție și bibliografie de Adrian Ciubotaru
Bibliografie, concepte operaționale și
biobibliografie, Adrian Ciubotaru, 2014

CZU 821.135.1-1-82

P74

Libris .RO

Editat cu sprijinul Ministerului Culturii

Redactor: Mihai Papuc

Corectori: Maria Cornesco, Angela Golban

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Concepție grafică a colecției: Vitalie Ichim

Machetare computerizată și copertă: Vitalie Ichim

Coperta I: Edvard Munch, *Țipătul* (1893)

Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*,

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova;

tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (+373 22) 73-96-27;

e-mail: prini@stiinta.asm.md; prini_stiinta@yahoo.com; www.stiinta.asm.md

DIFUZARE:

Republica Moldova: ÎM Societatea de Distribuție a Cărții *PRO-NOI*

str. Alba-Iulia, nr. 75; MD-2051, Chișinău;

tel.: (+373 22) 51-68-17, 71-96-74; fax: (+373 22) 58-02-68;

e-mail: info@pronoi.md; www.pronoi.md

Toate drepturile asupra colecției „Câmpul de lectură”, inclusiv asupra acestei ediții, aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Poezia simbolistă și decadentă românească/pref., selecție a text., note biobibliog., con. operaț. și bibliog.: Adrian Ciubotaru – Ch.: Î.E.P. *Știința*, 2014 (Tipografia Centrală) – 128 p. – (Câmpul de lectură)

ISBN 978-9975-67-921-3

821.135.1-1-82

© Prefață, selecție a textelor, note biobibliografice, concepte operaționale și bibliografie: *Adrian Ciubotaru*, 2014

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2014

ISBN 978-9975-67-921-3

CUPRINS

- 11 | Prefață
26 | Notă asupra ediției

Imaginarul simbolist și decadent. Teme și motive *fin de siècle*

Universul citadin. Imagini ale decrepitului și efemerului

- Tudor ARGHEZI
28 | Târziu de toamnă

George BACOVIA

- 30 | Toamnă
30 | Decembrie
31 | Panoramă
32 | Lacustră
32 | În parc

Demostene BOTEZ

- 34 | Tristeți atavice

Alexandru MACEDONSKI

- 35 | Rondelul uriașului

Evazionismul.

Visul, „paradisurile artificiale”, spațiile exotice

Dimitrie ANGHEL

- 36 | Reverie

Alexandru MACEDONSKI

- 37 | Noaptea de decembrie

Ion MINULESCU

- 44 | Romanța celor trei corăbii

Alexandru OBEDENARU

45 | Iahtul negru

45 | Naiadele

Ion PILLAT

46 | Opium

Spiritualizarea actului poetic de cunoaștere.
Inefabilul, necunoscutul ca obiect al poeziei

Dimitrie ANGHEL

47 | Metamorfoza

47 | Melancolie

Alexandru MACEDONSKI

49 | Avatar

Ștefan PETICĂ

50 | Fecioara în alb (V, VIII, XIX)

Al.T. STAMATIAD

53 | Crinul

„Stilul” poeziei decadente.

Atitudini poetice, stări lăuntrice, mecanisme ale expresiei.

Protestul artistic. Estetizarea vieții.

Revolta teatralizată și „cultul personajului”

Dimitrie ANGHEL

54 | Moartea narcisului (I, V)

George BACOVIA

56 | Păлинд

56 | Poemă finală

Mircea DEMETRIADE

57 | Amorul meu

Alexandru MACEDONSKI

58 | Neron

58 | În noapte

59 | Imn la Satan

Ion MINULESCU

61 | Romaņa necunoscutei

62 | Ecce homo

Boala secolului. Crizele și nevrozile poetului modern

George BACOVIA

64 | Rar

64 | Nevroză

65 | Nervi de primăvară

Nicolae DAVIDESCU

66 | Nevroză

67 | Spleen

Al.T. STAMATIAD

68 | Spleen

Epatarea burghezului.

Estetizarea tanaticului și morbidului

George BACOVIA

69 | Cuptor

69 | Negru

70 | Pastel

70 | Vals de toamnă

Traian DEMETRESCU

71 | Corbii

Mircea DEMETRIADE

72 | Păianjenul de aur

Ion MINULESCU

73 | Odeletă

Alexandru MACEDONSKI

74 | Noaptea de februarie (fragment)

Artificiozitatea. Artificiile limbajului. Livrescul

Dimitrie ANGHEL

77 | Balul pomilor

78 | Farmec de noapte

George BACOVIA

79 | Finis

Alexandru MACEDONSKI

80 | Lewki (I, IV, V, VI)

81 | Rondelul apei din ograda japonezului

82 | Rondelul pagodei

Ion MINULESCU

83 | Într-un bazar sentimental

Ion PILLAT

85 | Căprioara de porțelan

Concepte, tehnici și procedee simboliste.

Ineditul construcției simbolice.

Correspondența și sinestezia

Dimitrie ANGHEL

86 | Gherghina

87 | În grădină

George BACOVIA

88 | Amurg violet

88 | Plumb

Mircea DEMETRIADE

89 | Amurg

89 | Suneri și colori

Gabriel DONNA

91 | Un bob de rouă

Ion MINULESCU

92 | Celei mai aproape

93 | Nocturnă

Alexandru OBEDENARU

94 | Flori de sânge

Ambiguizarea discursului liric: sugestia

George BACOVIA

95 | Moină

95 | Decor

Alexandru MACEDONSKI

97 | Rondelul rozelor ce mor

Ștefan PETICĂ

98 | Când viorile tăcură (I, II, III, IX)

Ion PILLAT

101 | Departe

Eufoniile.

Între versul muzical și simbolismul fonc

George BACOVIA

102 | Plouă

102 | Monosilab de toamnă

Alexandru MACEDONSKI

104 | În mormântarea și toate sunetele clopotului (Armonie imitativă)

104 | Valțul rozelor

105 | În arcanse de pădure

106 | Cântecul ploaiei

106 | Rimele cântă pe harpă

Ion MINULESCU

108 | Romanța policromă

Responsabilitate științifică: George BACOVIA

- 110 | Largo
Mircea DEMETRIADE
Pianistul (Dublu sonet)
- 112 | Nord letargic
Gabriel DONNA
Alexandru MACEDONSKI
- 113 | Hinov
- 114 | Rondelul de aur
Alfred MOȘOIU
Moartea florilor
Ion PILLAT
- 116 | Natură moartă
- 116 | Saadi
- 118 | Note biobibliografice
- 122 | Concepte operaționale
- 126 | Bibliografie

PREFAȚĂ

I. Argument în favoarea unei *Antologii de poezie decadentă și simbolistă românească*

Ideea unei *Antologii de poezie decadentă și simbolistă românească* nu este produsul unui imaginar critic inflammat de veleități istorico-literare sau de orgoliul asocierii teribiliste a conceptelor în inedite frontispicii grafice*. În realitate, vrem să propunem cititorului nu atât o nouă culegere de texte, cât o altă perspectivă de abordare a acestora. Mai mult, schimbarea de perspectivă urmărește delimitarea aspectelor estetice ale unui fenomen literar pe care tradiția noastră critică l-a definit, în siajul ideologic lovinescian, drept *symbolism*, transformând un concept limitativ, cu margini vizibile și, de altfel, rigide, într-un concept permeabil și extensibil.

Symbolismul a ajuns să numească, la noi, nu numai o poetică, presupunând, de exemplu, teoria mallarméană a simbolului, concepția despre instrumentalitatea versului, teoria corespondențelor și a sinesteziei, mecanismele de realizare a sugestiei (fragmentarea discursului, conceptualizarea ș.a.), dar și tot ceea ce, în lirica românească *fin de siècle* – termen generic pentru o perioadă ce se caracterizează prin extincția limbajelor clasic, realist și romantic ale artei și dispariția mentalităților sociale, a practicilor economice și a formelor culturii tradiționale în lumea europeană de la interfețele secolelor XIX și XX, înlocuite, treptat, de modernitățile artistice și sociale –, a provocat și totodată a realizat ruptura de neopoșoptism, eminescianism, sămănătorism, poporanism și alte manifestări ale spiritului tradiționalist. O lectură atentă a textelor teoretice și lirice ale „simboliștilor” noștri arată că ceea ce s-a produs, în literatura română, între anii 1880 și 1916, este, după cum afirma E. Lovinescu, un prim efort de *sincronizare* cu arta și cultura modernă occidentală, o primă expresie a *modernității* în cultura română, o „acțiune de emancipare a artei de contingențele ideologiei naționale și sociale” cu o „notă distinctivă” ce „stă în spiritul de contemporaneitate și de spargere a formelor tradiționale prin limbă, ritm, expresie figurată”, dar și că această *sincronizare* nu este numai *simbolistă* sau nu poate fi numită doar *symbolism*.

* Textul de față a fost redactat în 2007, cu patru ani înainte de apariția monografiei *Decadență și decadentism*, semnată de Angelo Mitchievici (Editura Curtea Veche, București, 2011), carte de referință în domeniu, lucrare fundamentală care cuprinde și analizează întreaga problematică a decadentismului în literatura română. Prin urmare, cititorul nu va găsi în prefață nicio trimitere la volumul cercetătorului constănțean. Autorul nu va recurs deliberat, la ora publicării acestei cărți, la alte intervenții decât cele de ordin stilistic, întrucât orice „actualizare” a viziunii după Angelo Mitchievici ar fi însemnat transformarea prefeței într-un dialog sau chiar într-o polemică istorico-literară absolut inutilă, improductivă și incorectă: nu poți dialoga/polemiza cu o carte care a fost scrisă mai târziu, dar a apărut mai devreme.

Imaginarul simbolist și decadent. Teme și motive *fin de siècle*

Respect pentru oameni și cărți

Universul citadin. Imagini ale decrepitului și efemerului

Tudor ARGHEZI

TÂRZIU DE TOAMNĂ

Prin singurătatea lui brumar
Se risipește parcul, cât cuprinzi,
Învăluit în somnul funerar
Al fumegoaselor oglinzi.

Căci prin mijloc, bolnav de mii de ani,
Întunecat în adâncimi un lac e-ntins,
Și sângele, din vii și din castani,
Pe fața ruginie a undelor s-a prins.

Tristețea mea străvede printre arbori zarea,
Ca-ntr-un tablou în care nu-nțelegi:
Boschet sau așteptare oprește-n fund cărarea?
Și liniștea-i ecoul buchetelor pribegi.

Spital de întristare, de căință,
În care-ți plângi iubirea nentâmplată

Și-ți amintești cu dor, cu-o suferință,
Făptura nentâlnită niciodată.

Molifți, câțiva, s-au întâlnit departe,
Pe când murmurul parcului se roagă...
Se-nchide înserarea ca o carte
Și sufletul în foi, ca o zălogă.

PANORAMA

Și vine ca-n vîrmi de demult
Din mîșcări, cu docturi de-alună
E cormă... metalic s-aud
Gormă în fund la cazare

DECEMBRE

...
Târziu cum ajunge decembrie
Și pe gormă în fund la cazare
Mai spune s-aducă jîntoc
Și focul s-audă-ntrebraște
...
Și mîșcările s-audă-ntrebraște
La formă s-audă-ntrebraște
Sau xilele mele - totina -
...
Mă s-audă-ntrebraște
Și viața s-audă-ntrebraște

Răsună din margini de târg
Un bangăt puternic de armă;
E toamnă... metalic s-aud
Gorniștii, în fund, la cazarmă.

S-aude și-un clopot de școală,
E vânt, și-i pustiu, dimineață;
Hârtii și cu frunze, de-a valma,
Fac roată-n vârteje, pe-o piață.

Se uită în zări catedrala,
Cu turnu-i sever și trufaș;
Grădina orașului plânge,
Și-aruncă frunzișu-n oraș.

Și vine, ca-n vremi de demult,
Din margini, un buciom de-alarmă,
E toamnă... metalic s-aud
Gorniștii, în fund, la cazarmă.

DECEMBRE

Te uită cum ninge decembre...
Spre geamuri, iubito, privește –
Mai spune s-aducă jăratec
Și focul s-aud cum trosnește.

Și mână fotoliul spre sobă,
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele – totuna –
Aș vrea să le-nvăț simfonia.

Mai spune s-aducă și ceaiul,
Și vino și tu mai aproape, –

Citește-mi ceva de la poluri,
Și ningă... zăpada ne-ngroape.

Ce cald e aicea la tine,
Și toate din casă mi-s sfinte, –
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citește nainte.

E ziuă și ce întuneric...
Mai spune s-aducă și lampa –
Te uită, zăpadă-i cât gardul,
Și-a prins promoroacă și clampa.

Eu nu mă mai duc azi acasă...
Potop e-napoi și nainte,
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citește nainte.

PANORAMĂ

Plângea caterinca-fanfară
Lugubru în noapte, târziu...
Și singur priveam prin ochene,
Pierdut în muzeul pustiu...

Și-n lumea ochenelor triste
Mă prinse sinistre gândiri –
În jurul meu corpuri de ceară,
Cu hâde și fixe priviri,

Și-acea caterinca-fanfară
Îmi dete un tremur satanic;
În racle de sticlă – princese
Oftau, în dantele, mecanic.

Și-atunci, am fugit plin de groază
Din sumbrul muzeu fioros,
Orașul dormea în tăcere,
Flașneta plângea cavernos.

Plângea caterinca-fanfară
O arie tristă, uitată...
Și stăm împietrit... și de veacuri,
Cetatea părea blestemată.

LACUSTRĂ

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleași vremuri mă găsesc...
Și simt cum de atâta ploaie
Piloții grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre...

ÎN PARC

Acum, stă parcul devastat, fatal,
Mâncat de cancer și ftizie,
Pătat de roșu carne-vie –
Acum, se-nșiră scene de spital.

Atunci, râdea,
Băteau aripi de veselie;
Parfum, polen și histerie, –
Atunci, în parc, și ea venea.

Acum, cad foi de sânge-n parcul gol,
Pe albe statui feminine;
Pe alb model de forme fine,
Acum, se-nșiră scene de viol...

TRISTEȚI ATAVICE

Tristeți adânci de iarmaroace,
De hăli cu cuști și panorame,
Tristeți de șubrede barace
Cu-ntortochete diagonale;

Tristeți de birturi, cafețele,
De zgomot infernal de clește,
De-un vânzător de floricele
Și-un papagal care ghicește;

Tristeți de după-amezi cu soare,
Cu moleșita lor căldură,
Cu cerșetori fără picioare,
Ce cântă dureros din gură.

Tristeți de bărci ce balansează
Caricaturi de-avânt schilod,
Și de maimuți ce imitează
Și râd urâte la norod;

Tristeți haine și adânci
De-acvili cu lanțuri la picioare,
Visând seninătăți de stânci
La ușa cuștilor murdare:

Tristeți bolnave de flașnete
Cu valsuri vechi și anodine, –
Tristeți și moaște de regrete,
Ce veac v-a îngropat în mine?...

RONDELUL URIAȘULUI

Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brânci.
Are case, lanț de stânci.
Dracii-n toate și-au locașul.

Rânjitor pândește-apașul,
Floarea mlaștinei adânci,
Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brânci.

De cum n-ai ce să mănânci,
Face-ndată pe trufașul,
Și-n mocirlă dându-ți brânci,
El rămâne uriașul. –
Monstruos se-ntinde-orașul.

Evazionismul.
Visul, „paradisurile artificiale”, spațiile exotice

Respect pentru oameni și cărți

Dimitrie ANGHEL

REVERIE

Cântai un cântec straniu din țările de Nord,
O melodie blândă și limpede ca gheața;
Și eu visam pe gânduri ce dulce-ar fi fost viața
Să am cu tine-o casă pe-o margine de fiord.

Ca marmura curată, de sus și până jos
Să fie albă toată, și-n ape să se vadă,
Stătând misterioasă subt gluga de zăpadă,
Cum stă pe-un vârful de stâncă un cuib de albatros.

S-o-mprejmuiie tăcerea eternă de la poli,
Să pară-ncremenite de veacuri toate cele
Subt mantii somptuoase de albe catifele –
Și noi să fim ai vieții cei de pe urmă soli.

Să dea ocol cu spaimă, corăbiile mari,
Și-n locul lor, solemne pe calmul apei noastre,
Ghețarii să-și pornească escadrele albastre,
Plutind fără de steaguri și fără marinari.

Iar soarele fantastic să crească atunci și el
Nu-n zări, ci pretutindeni, ș-odată în tot locul
Să rumenească cerul, și-n urmă roș ca focul,
Să stea deasupra noastră, rotind ca un inel.

Așa visam, dar toate cu ultimul acord
Au reintrat în noapte, dar nu ți-am spus nimica,
Și-am sărutat cucernic mânuța asta mică
Ce-a năruit o casă pe-o margine de fiord.

Alexandru MACEDONSKI

NOAPTEA DE DECEMBRIE

Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit... –
Poetul, alături, trăsnet stă de soartă,
Cu nicio scânteie în ochiu-adormit...
Iar geniu-i mare e-aproape un mit...

Și nicio scânteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e-ntinsa câmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriaștea-l sfâșie,
Și luna-l privește cu ochi-oțelit... –
E-n negura nopții un alb monolit...

Și luna-l privește cu ochi oțelit.

Nămeții de umbră în juru-i s-adună...
Făptura de humă de mult a pierit
Dar fruntea, tot mândră, rămâne în lună –
Chiar alba odaie în nopte-a murit... –

Făptura de humă de mult a pierit.

E moartă odaia, și mort e poetul... –
În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit,
Cum latră, cum urlă, cum urcă? cu-ncetul,
Un tremol sinistru de vânt-năbușit...
Iar crivățul țipă... – dar el, ce-a greșit?

Un haos, urgia se face cu-ncetul.

Urgia e mare și-n gându-i ș-afară,
Și luna e rece în el, și pe cer...
Și bezna lungește o strașnică gheară,
Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer...